

ASSISES DE DIJON 1998

Dossier préparé par le groupe
De Strasbourg

Les alternatives à l'incarcération en Europe

Penal Reform International (PRI)

**Penal Reform International (PRI) is grateful to
The Foreign and Commonwealth Office of the United Kingdom and
The British Embassy in Tehran
For their support for the publication in Persian of this document.**

معرفی مختصر

روش‌های جایگزین مجازات حبس در اروپا

ترجمه و چاپ این جزوه به زبان فارسی توسط سازمان اصلاحات جزایی بین‌المللی صورت گرفته است

Penal Reform International (PRI)

PRI OFFICES

PRI PARIS OFFICE
40, RUE DU CHATEAU D'EAU
75010 PARIS
FRANCE
TEL: 33 1 48 30 90 01
FAX: 33 1 48039020
E-MAIL: priparis@penalreform.org

PRI LONDON OFFICE
UNIT 450, THE BON MARCHE CENTRE
241-251 FERNDAL ROAD
BRIXTON, LONDON SW9 8BJ
UNITED KINGDOM
TEL: 44 207 924 95 75
FAX: 44 207 924 96 97
E-MAIL: headofsecretariat@pri.org.uk

WEBSITE: www.penalreform.org

سازمان اصلاحات جزایی بین‌المللی مراتب سپاس خود را از کمک‌های سفارت
انگلستان در ایران در ترجمه و چاپ این کتاب به زبان فارسی ابراز می‌دارد.

مقدمه

این طور به نظر می رسد که زندان راه حلی جهانی برای احترام به قواعد زندگی در اجتماع نیست. در واقع مجازات سالب آزادی خود نتایج زیان باری چه برای فرد و چه برای جامعه به دنبال دارد: از هم گسیختگی خانواده، از دست دادن کار، تحقیر از سوی دیگران، از دست دادن اعتماد به نفس، گسل از جامعه، و بسیاری مفاسد دیگر که نه تنها مانع از بازگشت مجرم به آغوش جامعه است، بلکه تکرار جرم توسط او را تسهیل می کند.

اگر قرار است مجازات ثمره ای برای جامعه به ارمغان آورد بایستی عملکرد زیر را تضمین کند: ایجاد ترسی که مانع از انجام عمل خطرناک نسبت به جامعه شود، جبران عمل مجرمانه با مجازاتی که هماهنگ با جرم است، و عملکرد باز پروری که بتواند جایی برای مجرم در جامعه بیابد.

برای کاهش شکست های مجازات حبس در رسیدن به اهداف فوق، دست اندر کاران و نظریه پردازان از دو سو به یافتن راه حل پرداخته اند: از طرفی، انسانی کردن رژیم حاکم بر زندان، و از طرف دیگر ایجاد مجازات های مختلفی که « جایگزین » نام گرفته اند. مشکل ازدحام جمعیت در زندان ها نیز به این امر تحریک بیشتری بخشیده است. البته با نیت اجتماعی - اقتصادی و نه جرم شناسانه، (مخارجی که جامعه باید متحمل شود).

از لحاظ تاریخی روش های جایگزین در اروپا از اواخر قرن نوزدهم به وجود آمده است. در فرانسه این امر با تأخیر صورت گرفته است (قوانین ۱۹۷۵ و ۱۹۸۳). جایگزین ها برای مجازات های کوتاه مدت به کار می روند (از ۱۵ روز تا ۶ ماه)، مجازات هایی که خود جرم را تشخیص داده شده اند.

هدف کلی این مجازات ها کمک به مجرم است، و اکثر آنها در ابتدا تنها نسبت به اطفال اجرا می شده است و سپس قلمرو آن به جرائم بزرگسالان گسترش یافته است.

هنگامی که از جایگزین ها صحبت به عمل می آید، بدون استثناء منظور هر روش تنبیهی است که بدون اجرای آن مجرم به حبس محکوم می شده است. ما در این جا میانجی گری و اقامت در مراکز درمانی را نیز به این فهرست اضافه کرده ایم، اما به کنترل قضایی که جایگزین باز داشت

موقت است نپرداخته ایم، زیرا کمیسیون دیگری انجام تحقیق در مورد آن را به عهده گرفته است. تجربیات مختلف کشورهای اروپایی می توانند با هم مقایسه شوند. ولیکن باید به یاد داشت که انتقال یک سیستم قضایی، به همان شکلی که وجود دارد، از کشوری به کشور دیگر، بسیار مشکل است. به همین دلیل می توان سیستم های مختلف را با یکدیگر آمیخت.

برای روشن کردن موضوع، معرفی این مجازات جدید در یک جزوه سوومند به نظر می رسید.

مجازات هایی که در رابطه با تشکیلات زندان ها قرار دارند

مقدمه: تفاوت مجازاتهایی که به تشکیلات زندانها بستگی دارند و مجازات هایی که بستگی به تشکیلات زندان ها ندارند

دو نوع تصمیم گیری وجود دارد: تصمیماتی که برای اجرای آزادانه مجازات ها اتخاذ می شوند، و تصمیماتی که در واقع مجازات هایی هستند که زندان و آزادی را توأم می کنند و قاضی می تواند به آنها به عنوان مجازات مستقل حکم کند، به همان طریقی که حکم به مجازات زندان می کند. دسته اول در اینجا مدّ نظر ما نیست زیرا آنها روشهایی از اجرای حکم و تطبیق احکام صادر شده هستند. این روش ها هنگام اجرای حکم توسط مسئولان قضایی یا اداری اتخاذ می شوند، به عنوان مثال آزادی مشروط یا پاره وقت کردن مجازات و یا آزادی پاره وقت.

آزادی پاره وقت، حبس پاره وقت

آزادی پاره وقت نباید با زندان پاره وقت که موضوع صحبت ما است اشتباه شود. آزادی پاره وقت را می توان این گونه تعریف کرد: موازین تخفیف دهنده مجازات زندان (تصمیم گیری شماره (۷۶) ۱۰ کمیته اروپایی برای مشکلات جنایی) در حالی که حبس پاره وقت مصداق این تعریف است: روش تنبیه ای که به خودی خود تشکیل دهنده مجازات و تحمیل کننده محدودیت بر آزادی در محل زندگی است.

مجازاتهای جایگزین فراوانی بر حبس وجود دارد که به تشکیلات زندانها مربوط می شوند همه آنها اهداف مشترکی را دنبال می کنند این اهداف عبارتند از: اجتناب از به خطر انداختن بازگشت دوباره مجرم به جامعه، ایجاد امکان حبس پاره وقت که مدتی از آن در زندان و باقی آن در خارج از سیستم زندان سپری شود.

۱ - حبس پاره وقت

این مجازات شامل مجازات حبس پاره وقت است و به محکوم اجازه می دهد که بتواند به کار یا تحصیل و یا معالجه خود ادامه دهد. زمان حبس معمولاً شب ها و یا خارج از زمان اشتغال محکوم به اموری که به دلیل آن به حبس پاره وقت محکوم شده است (کار، تحصیل، معالجه) مقرر می شود.

بلژیک ایتالیا پرتغال

- محکوم باید حداقل ۱۰ ساعت در روز را در زندان بگذراند. علاوه بر آن محدودیت های خاصی چون ممنوعیت نگهداری اسلحه و مواد منفجره، تعلیق پروانه رانندگی، ضبط پاسپورت، اجبار مجرم به معرفی خود به پلیس در صورت صدور حکم توسط قاضی، نیز تعیین می گردد این موازین مجازاتهای تکمیل کننده است و برای تضمین امنیت به کار می رود یعنی برای حصول اطمینان از انجام تکالیف توسط مجرم.
- شرط حکم به مجازات زندان پاره وقت، اشتغال محکوم به تحصیل، آموختن حرفه و یا کار، قبل از صدور حکم است
- تنها مشکلی که وجود دارد حصول اعتماد به مجرم است.

۲ - حبس یا توقیف آخر هفته

این روش نیز حبس پاره وقت است و محکوم تنها در آخر هفته زندانی می شود.

سوئیس، هلند، آلمان، پرتغال

این مجازات تنها در صورتی مورد حکم قرار می گیرد که دوره حبس از ۳ ماه بیشتر نباشد
بلژیک

در سال ۱۹۸۴ از ۵۶۱۱ محکوم به مجازات حبس کمتر از ۶ ماه، تنها بیست مورد به حبس شبانه، حبس در آخر هفته و حبس در تعطیلات محکوم شده اند
این مجازات تنها در کشورهای محدودی به کار می رود. علت آن را شاید باید در ملاحظات زیر جستجو کرد:

- برای محکوم، چنین مجازاتی سنگین تر از مجازات به یک ماه حبس به نظر می رسد، زیرا مجازات یک ماه در مدت ۱۵ هفته اجرا می شود و او ناگزیر است مدت ۴ ماه حبس را تحمل کند.

- اکثر محکومان بیکار هستند و در نتیجه حائز شرایط حکم به مجازات حبس آخر هفته که به شاغلان اختصاص داده شده است، نیستند.
- این مجازات برای سیستم های زندان که با مشکل مزمن ازدیاد جمعیت روبرو هستند، قابل قبول نیست زیرا این امر مستلزم خالی نگهداشتن تعدادی از سلول ها در عرض هفته و برنامه ریزی خاص است و در مقابل باری که بر دوش کارکنان زندان می گذارد و مشکلاتی که از لحاظ اسکان محکومین بوجود می آورد، بی حاصل به نظر می رسد.

۳- ملاحظات کلی

این دو روش با وجود شباهت هایی با یکدیگر هر کدام ویژگی ها و شرایط اجرایی خاص خود را دارند. با این وجود می توان متذکر شد که شرایط آن دقیق و سخت است. این احکام تنها برای مجازاتهای کوتاه مدت به حبس با وجود شرط شاغل بودن یا اشتغال به تحصیل یا آموختن حرفه و یا انجام معالجات پزشکی مسبوق به صدور حکم قابل ارزش است (این به عهده محکوم است که قبل از صدور حکم در احراز شرایط تلاش کند).

این دو حکم یا به دلایل پزشکی و یا به دلیل تسهیل بازگرداندن مجرم به جامعه توجیه می شوند: مجازات حبس تنها برای حفظ جامعه و تنبیه ساخته نشده است. به این ترتیب نه تنها محکوم همه ارتباطات خود را با دنیای بیرون از دست نمی دهد بلکه خطر تکرار جرم نیز کاهش می یابد.

این مجازات، فردی بودن مجازات را به اوج خود می رساند و به قاضی فرصت سنجش و ارزیابی وسیعی می دهد.

مجازات های نزدیک به محرومیت از آزادی، مستقل از تشکیلات زندان.

حبس در منزل

منشأ

- این سیستم اولین بار در اوایل قرن بیستم توسط کشورهای اسپانیا و ترکیه برای محکومان بیش از ۶۵ سال و یا بیمارانی که از لحاظ پزشکی امکان ماندن در زندان برایشان وجود نداشت و به حبس کمتر از ۳۰ روز محکوم می شدند، در نظر گرفته شد.

توصیف

محکوم باید برای مدت معینی (به طور متوسط ۴ ماه) از محل سکونتش خارج نشود. در حال حاضر قوانین انگلوساکسون به طور خاص این مجازات را به رسمیت شناخته و در سه درجه از شدت اجرا می کنند:

- حبس در منزل: محکوم نمی تواند از منزل خارج شود مگر برای انجام معالجات پزشکی و یا شرکت در مراسم عزاداری
- ماندن در منزل: محکوم می تواند تنها برای انجام کار یا تحصیل و یا انجام معالجات پزشکی از خانه خارج شود.
- منع رفت و آمد: محکوم تنها ساعاتی را باید در منزل بماند. این ساعات معمولاً به شب ها اختصاص پیدا می کند تا از انجام تکرار جرم توسط او جلوگیری شود.

شرایط اجرا

قانون ۱۹۹۱ بریتانیا این مجازات را برای مجرمین بالاتر از ۱۶ سال پیش بینی کرده است دوره های مختلفی قابل پیش بینی است و مدت زمان نباید از ۶ ماه که از روز صدور حکم محاسبه می شود، تجاوز کند.

اجرا

با وجود اینکه ویژگی این مجازات جلوگیری از آسیب رساندن به جامعه، توسط مجرم است. ولیکن اجرای آن برای پرداختن به یک اشتغال و یا انجام خدمات عام المنفعه پیش بینی شده است. به طور خلاصه نباید شخص را در بخش اعظم روز در خانه نگاه داشت. مجازات توقیف در منزل هنوز چندان گسترش نیافته است و مشکلات مراقبت را به همراه دارد. به همین دلیل بهتر است با مجازات مراقبت الکترونیکی توسط دستبند الکترونیکی همراه شود.

دستبند الکترونیکی

هر چند میشل فوکو (متفکر فرانسوی) این سیستم را در کتاب خود مراقبت و تنبیه مدت ها پیش توصیف کرده بود، ولیکن این برنامه ریزی اولین بار در سال ۱۹۸۳ در امریکا و سپس در کانادا اجرا شد. در اروپا کشور سوئد این سیستم را در سال ۱۹۹۴ آغاز کرده است.

شرح

این سیستم شامل سه عنصر است

- یک دستگاه فرستنده کوچک که بر قوزک پای محکوم و یا مچ دست او نصب می شود که در یک شعاع ۵۰ متری علامت می دهد.
- یک گیرنده - فرستنده که علامت را دریافت کرده و آن را مخابره می کند، و هنگامی که علامت را در وقت معین دریافت نکند عکس العمل نشان می دهد.
- یک رایانه مرکزی علامت را دریافت کرده و در صورت عدم دریافت علامت در ساعت مشخص عکس العمل نشان می دهد
- باید متذکر شد که دستبند الکترونیکی یک تکنولوژی « منفعل - فعال » مراقبت الکترونیکی است.

ولیکن تکنولوژی « فعال » نیز وجود دارد: مراقبت تلفنی و یا مراقبت توسط رایانه که با محکوم تماس گرفته حضور وی را ضبط می کند.

کنترل می تواند تحت اشکال مختلف انجام گیرد:

- مراقب به طور منظم پیام ها را گوش می کند.
  - رایانه دارای یک دستگاه تشخیص صدا است.
  - محکوم باید هنگامی که گوشی تلفن را بر می دارد ابزاری را داخل دستبند کند.
- زمانی که تلفن زنگ می زند محکوم باید شماره ای را که بر روی دستبندش ظاهر می شود، بگیرد.

شرایط

در فرانسه:

- محکومیت به حداکثر یک سال حبس غیر قابل تخفیف، و یا هنگامی که حداکثر یک سال از محکومیت به حبس باقی مانده است.
- به عنوان آزمایش در موارد آزادی مشروط.

در سوئد:

- داشتن یک مسکن ثابت و یک تلفن.
- مجازات حبس به کمتر از ۲ ماه.

- توانایی پرداخت مخارج توسط محکوم.
- آمادگی برای شرکت در یک برنامه باز پروری شخصی.

اجرا

دستبند الکترونیکی در موارد زیر به کار می رود:

- آزادی پیش از موعد.
  - برای شوهرانی که با خشونت با همسر خود رفتار می کنند برای منع آنها از نزدیک شدن به منازل همسران (سوئد).
  - برای جوانان بزه کار، برای رعایت منع عبور و مرور در ساعات خاص.
- این روش می تواند برای مجرمان حرفه ای نیز مؤثر باشد (تجربه آمریکا و انگلیس). در فرانسه در حال حاضر (۱۹۹۸) این روش به دلیل عدم امکانات در مرحله برنامه ریزی است و حداقل تا دو سال دیگر به اجرا در نخواهد آمد. ولیکن وزارت دادگستری پیش بینی کرده است که حدوداً ۲۳۰۰ محکوم از ۵۵۰۰۰ زندانی در فرانسه از این روش استفاده خواهند کرد. این روش هنوز به صورت قابل توجهی مورد استفاده قرار نگرفته است و موجب طرح سؤالات متعددی شده است.

مزایا

دستبند الکترونیکی باید مانع از تراکم جمعیت در زندان شود و باید بتواند یک مراقبت مداوم را آن طور که در زندان وجود دارد ارائه دهد و در آینده ای نه چندان دور بتواند تعداد بیشتری از افراد را تحت مراقبت قرار دهد. هر چند که این روش به طرز غریبی زنجیر محکومین به اعمال شاقه را به یاد می آورد ولیکن موجب امحای واقعیت دنیای زندان شده و این امکان را در اختیار محکوم قرار می دهد که نسبت به آنچه در زندان می گذرد زندگی اش کمتر دور از اجتماع بگذرد. و در آخر اینکه این روش کم خرج تر از زندان است (۳۰ تا ۳۸ یورو در روز).

مشکلات فنی و برنامه ریزی

یکی از اشکالات این روش ثبوت بی گناهی مجرم در صورت بروز مشکلات فنی است. قانون فرانسه مشخص نکرده است در چه مواردی اجازه اولیاء طفل لازم است. قانون مشخص نکرده است چه بخشی از مأموران اداری سازمان زندان ها مأمور مراقبت از راه دور هستند. مشکل دیگر، مخارج ناشی از اجرای این روش است. که باید برای حل آن محکوم تولید درآمد کند.

نظرات متفاوت نسبت به مراقبت الکترونیکی

مراقبت الکترونیکی روشی است که موجب ایجاد نابرابری خواهد شد.
داشتن مسکن ثابت، خط تلفن و ثبات اجتماعی...

در بهار سال ۱۹۹۷ نماینده مجلس ج. درای ابراز داشت که این مجازات مخصوص بزه کاران
متمول « یقه سفیدها » است.

باید متذکر شد که در سوئد، محکوم باید مخارج تلفن را بپردازد، و در امریکا او باید حداقل بخشی
از مخارج مراقبت را تأمین کند.

خطر تجاوز به آزادی فردی

چنانچه محکوم مسئول خانه نباشد باید اجازه صاحب خانه به دلیل احترام به مالکیت و زندگی
فردی افراد، کسب شود.

آیا استفاده بیش از حد از این روش، خطر گسترش اعمال آن در مورد جرائمی که مجازات حبس
برای آنها در نظر گرفته نشده است را به همراه نمی آورد؟

ابهامات

اگر رفتار محکوم مستوجب نکوهش شدید باشد، مراقبت الکترونیکی مجازات کوچکی به حساب
می آید (یک روز حبس برابر است با ۳ تا ۴ روز مراقبت الکترونیکی) چنانچه او باید تنبیه یا
ترساننده و یا از انجام خلاف منع شود می توان به روش های تعلیق مراقبتی، جریمه و یا انجام
خدمات عام المنفعه متوسل شد.

آیا نباید به جای اختراع یک روش جدید که نتایج آن هنوز به خوبی روشن نیست و حاوی مشکلات
قضایی است، از روش های جایگزینی که در حال حاضر وجود دارد استفاده کرد؟ (ایراداتی که
بسیاری از سندیکاهای قضایی و سندیکاهای سازمان زندان ها وارد کرده اند)

و در آخر اینکه فدراسیون دادرسی سندیکای CFDT (سندیکای چپ معتدل) ابراز داشته است:
« این روش تنها ظاهری انتخابی دارد، در حالی که در واقع روشی انتخابی نیست، زیرا به فرد
پیشنهاد می شود که بین بدترین مجازات (حبس) و توهم یک آزادی کاذب، یکی را انتخاب کند».

نگهداری در یک نهاد (در محیط باز)

منشأ

توقیف در مراکز روانی اولین جایگزین بر مجازات زندان، در کشور هلند، محسوب شد (قبل از سال ۱۹۰۰)

توصیف

محکوم در یک مرکز پزشکی خارج از زندان اقامت می کند.

شرایط و اجرا

سوئیس، آلمان: امکان پذیرفته شدن در یک مرکز مخصوص معتادان به الکل و یا مواد مخدر به شرطی که مدت مجازات به حبس از ۲ سال تجاوز نکند.
فرانسه: این سیستم دستور معالجه در یک مرکز درمانی را به یاد می آورد.
انگلستان: چنانچه قاضی تشخیص دهد که مرتکب بزه، قابل تنبیه توسط مجازات حبس است ولیکن مدت زندان توسط قانون مشخص نشده است فرد می تواند در بیمارستان پذیرفته و یا حبس شود و یا تحت مراقبت یک مقام مسئول قرار گیرد این روش « حکم به بیمارستان » نامیده می شود.

جریمه نقدی

جریمه شامل پرداخت مقدار معین پول توسط محکوم به حساب دولت است و نه به حساب متضرر از جرم.
به طور تاریخی جریمه اولین روش جایگزین مجازات زندان است که خود به عنوان مجازات اصلی محسوب می شده است. در نتیجه کاملاً طبیعی است که جریمه ساختاری جایگزین پیدا کند.
باید متذکر شد که در آلمان شرقی سابق، جریمه مجازات اصلی است نه حبس (زندان ۷ درصد احکام صادره را تشکیل می دهد).

جریمه عادی

شرایط خاص

وجه نقدی بر مبنای یک درجه بندی تعیین می شود قانون گذار یک حداکثر و یک حداقلی را تعیین می کند و قاضی آن را با مورد تطبیق می دهد. روش جدید تر این است که قانون گذار با تقسیم بندی تخلفات، تنها حداکثر را تعیین می کند.

این همان روشی است که به عنوان مثال توسط فرانسه و هلند پذیرفته شده است. (در فرانسه تخلفات درجه ۱: ۲۵۰ فرانک درجه ۲: ۱۰۰۰۰ فرانک و ۲۰۰۰۰ فرانک در صورت تکرار جرم)

مزایا

موجب فساد محکوم نمی شود؛ به جای آنکه دولت مخارجی برای محکوم بپردازد و جوهی به صندوق دولت ریخته می شود؛ در صورت ارتکاب اشتباه قضایی قابل جبران است؛ موجب دوری محکوم از جامعه نمی شود.

اشکال

موجب نابرابری میان محکومان می شود؛ در کشورهایی که وضعیت اقتصادی ضعیفی دارند چندان مؤثر نیست. برای تخفیف این اشکالات روش جریمه روزانه به وجود آمده است.

جریمه روزانه

حدود ۵۰ سال است که جریمه روزانه در نظام های جزایی کشورهای اسکاندیناوی وارد شده است (فنلاند، ۱۹۲۱؛ سوئد، ۱۹۳۱؛ دانمارک، ۱۹۳۹) در اطریش و آلمان این روش در سال ۱۹۷۵ پذیرفته شده و در حال حاضر از سایر مجازات ها پیشی گرفته است. فرانسه به نوبه خود در سال ۱۹۸۳ جذب این روش شده است.

اهداف

هدف اولیه این روش جلوگیری از حبس بعضی از مجرمین و قرار دادن وسیله ای در اختیار قضات برای فردی کردن مجازات ها بوده است. بر هدف مذکور در بالا می توان دلمشغولی مادی را نیز افزود: ایجاد روشی که موجب پرداخت بیشتر جریمه ها گردد. در کشورهای آلمانی زبان پرداخت جریمه عادی حدود ۵۰ درصد است در حالیکه پرداخت جریمه روزانه به ۹۰ درصد می رسد. و در کشور فرانسه پرداخت جریمه عادی تنها ۲۵ درصد کل احکام را تشکیل می دهد.

شرایط

ماده ۱۳۱-۵ قانون جدید جزای فرانسه:
وجه پرداختی توسط مجرم باید حاصل عددی که نشانگر اهمیت جرم و مجرمیت مرتکب و عددی که نشانگر وضعیت مالی او است، باشد.

به طور واضح مقدار وجه هر جریمه روزانه که نباید از ۲۰۰۰ فرانک تجاوز کند با توجه به منبع درآمد و مخارج محکوم تعیین می شود، تعداد جریمه روزانه با توجه به اهمیت جرم تعیین می شود که نباید از رقم ۲۶۰ تجاوز کند.

امری که قاضی باید در تعیین جریمه اصل قرار دهد، برابری جریمه با حداکثر وجهی است که محکوم می تواند در روز پس انداز کند. فلسفه این نظام این است که محکوم در تأمین مایحتاج خود در نماند.

موارد اجرا

این مجازات تنها به بزرگسالان اختصاص دارد؛ متهم مرتکب جنحه شده است. در نتیجه نه برای جنایات، به جریمه روزانه حکم می شود (اهمیت جرم) و نه برای تخلفات (کمی وجه).

در مورد جنحه، این روش روشی است که به انتخاب قاضی واگذار شده است. او می تواند میان جریمه روزانه و جریمه سنتی یکی را انتخاب کند.

در آلمان قاضی مجبور است در همه موارد جریمه روزانه را انتخاب کند. در اطریش و دانمارک قاضی باید جریمه روزانه را تنها برای جرائم خاصی مثل قاچاق مواد مخدر و تغلبات مالیاتی حکم کند.

جریمه به نسبت منافی که در ارتکاب جرم مد نظر بوده و یا به دست آمده تعیین می شود. اما در فرانسه هنوز نگاه سنتی به جریمه غالب است. و در آخر اینکه جریمه روزانه تنها در مورد جرائمی به کار می رود که مجازات حبس برای آن تعیین شده است.

عدم اجرای حکم

در صورت عدم پرداخت جریمه توسط محکوم در زمان مقرر، چه پیش می آید؟ عدم پرداخت کل یا بخشی از جریمه، موجب حبس محکوم می شود. تعداد روزهای حبس، نصف تعداد جریمه روزانه پرداخت نشده است:

برای مؤثر واقع شدن این روش حبس محکوم، مستقیماً صورت می گیرد.

در آلمان امکان انتخاب در اختیار قاضی گذاشته شده است:

شخص را در ازای هر جریمه روزانه به یک روز زندان محکوم کند؛

با پیشنهاد محکوم به انجام خدمات عام المنفعه، وی را به مجازات خدمات عام المنفعه محکوم کند، ۶ تا ۸ ساعت کار در ازای هر جریمه روزانه.

قانون در موردی که بخشی از جریمه پرداخت شده ساکت است.

خدمات عام المنفعه

خدمات عام المنفعه در سال ۱۹۷۲ در بریتانیای کبیر تحت عنوان Community Service Order متولد شد. این امر عکس العملی بود به ازدیاد جمعیت در زندان های انگلستان. در آن زمان جایگزین هایی چون اشکال مختلف آزاد گذاشتن مجرم وجود داشته است ولیکن برای بخشی از مجرمین قابل اجرا نبوده است.

در عرض ۲۰ سال موفقیت سریع این روش (CSO) انگلیسی الهامی برای خدمات عام المنفعه در فرانسه (TIG)، آلمان، سوئیس، پرتغال و هلند ... شده است

اهداف

در فرانسه این روش توسط قانون ۱۰ ژوئیه ۱۹۸۳ به عنوان ارائه خدمات رایگان به نفع یک اجتماع یا نهاد دولتی و یا یک انجمن، پیش بینی شده است.

در سال ۱۹۸۲ انگیزه آن در مقابل مجلس در نکات زیر خلاصه شد:

- اعطای فرصت اجرای محکومیت به مجرم، با انجام خدمتی به جامعه.
- آماده ساختن مجرم برای بازگشت به جامعه توسط کاری که انجام می دهد.

تسهیل ایجاد موقعیتی در جامعه برای مجرم و تخفیف نگرانی جامعه ای که جز مجازات حبس مجازات دیگری برایش قابل تصور نیست.

روش

در فرانسه خدمات عام المنفعه یا به عنوان مجازات مستقل، جایگزین مجازات حبس می شود (به عنوان جایگزین)، و یا به عنوان آزمایشی برای تعلیق مجازات مورد حکم قرار می گیرد.

از سال ۱۹۸۷ خدمات عام المنفعه به عنوان مجازات تکمیلی برای تشدید مجازات تخلفات رانندگی به کار می رود. در حالی که در آلمان این مجازات با درخواست مجرم جانشین جریمه می شود.

قلمرو اجرا

اجرای خدمات عام المنفعه برای مجرمین جرائم کم اهمیت پیش بینی شده است، و روشی است که مانع از نتایج دور افتادگی از جامعه توسط حبس کوتاه مدت می شود. به همین دلیل مجازات خدمات عام المنفعه در فرانسه تنها برای جنحه در نظر گرفته شده است. این مجازات شامل افرادی می شود که در پنج سال مسبق به ارتکاب جرم، محکوم به مجازات حبس بیش از ۴ ماه، نشده باشند در این مورد خدمات عام المنفعه فرانسه از CSO انگلستان که شامل مجرمینی که مرتکب تکرار جرم شده اند نیز می شود، تفاوت پیدا می کند. CSO انگلستان در مورد افراد ناهماهنگ با جامعه که دفعات متعدد در زندان به سر برده اند نیز اجرا می شود.

در انگلستان اطفال از سن چهارده سالگی می توانند به انجام خدمات عام المنفعه بپردازند. اما باید از سلامت کامل برخوردار بوده و معتاد یا الکلی نباشند زیرا این مجازات شامل حداقل ۲۱ ساعت کار در گروه است. که نتیجتاً باید از خطر سرایت آن به دیگران جلوگیری کرد. کمال مطلوب در انگلستان این است که خدمات عام المنفعه در صورت تقاضای مجرم با بازپروری اجتماعی همراه شود.

در فرانسه حکم انجام خدمات عام المنفعه می تواند در مورد اطفال پس از ۱۶ سال که در حوزه صلاحیت قاضی اطفال قرار دارند، صادر شود.

اجرای خدمات عام المنفعه در دادگاه تأدیبی به متهم پیشنهاد می شود. صدور این حکم بدون رضایت مجرم ممکن نیست. در فرانسه مدت اجرای خدمات عام المنفعه از ۴۰ تا ۲۴۰ ساعت تعیین شده است که با آنچه در کشور پرتغال مرسوم است یعنی ۹ تا ۱۸۰ ساعت متفاوت است. در حالی که در آلمان محدودیتی وجود ندارد. قاضی آلمانی می تواند تا ۱۶۰ ساعت و یا اگر طبق حداکثر جریمه روزانه حساب کنیم دوبرابر این مدت را حکم کند - باید متذکر شد که انجام خدمات عام المنفعه در آلمان می تواند جایگزین جریمه روزانه شود.

روش

در فرانسه دادگاه تأدیبی با تعیین ساعات کار انجام خدمات عام المنفعه را به متهم پیشنهاد می کند و متهم را نزد قاضی اجرای احکام می فرستد. قاضی اجرای احکام نهادی را از میان فهرست نهادهای پذیرای محکوم انتخاب کرده و نوع کار را با توجه به شاغل بودن محکوم که در این صورت ساعات کار نباید از ۱۲ ساعت در هفته تجاوز کند. تعیین می کند.

در انگلستان مأمور تعلیق مراقبتی، با ارتباط نزدیکی که با سندیکاها دارد به یافتن انجمن ها و محل کار برای محکوم می پردازد. اگر چه کار می تواند از لحاظ جسمی یا روانی سخت باشد ولیکن به دلیل هدفمند بودن آن، انجام خدمات عام المنفعه را از کار اجباری که در گذشته وجود داشته است

متمایز می کند. نوع کارها بسیار متفاوت است مثل کار با معلولین روانی یا تعمیر آشپزخانه یا سالن یک مادر خانواده در یک محله فقیر نشین...
اجرای خدمات عام المنفعه مستلزم وجود مراقبت و کنترل برای حصول اطمینان از کیفیت کار و نظم محکوم است. این کنترل توسط انجمنی که مجرم را برای کار پذیرفته است انجام می گیرد که باید به قاضی اجرای احکام جوابگو باشد. در صورت انجام تخلف نسبت به اجرای حکم خدمات عام المنفعه، قاضی اجرای احکام به دادگاه تأدیبی رجوع می کند که در نتیجه قاضی حکم به دو سال زندان و یا ۲۰۰۰۰۰ فرانک صادر خواهد کرد

گشایش

سنجش ارزش های تنبیهی خدمات عام المنفعه بسیار مشکل است. می توان این سؤال را که آیا با زمینه اجتماعی کنونی، انجام کار می تواند تنبیه محسوب شود را به بحث گذاشت.
مجازات خدمات عام المنفعه مشکلات عملی در بر دارد: آیا انجام کار در حیطه قانون کار قرار می گیرد؟ آیا بیمه های اجتماعی به آن تعلق می گیرد؟ مسئول تصادفاتی که محکوم موجب آن گردیده است، کیست؟
آیا حق بی کاری به او تعلق می گیرد؟ آیا او باید حق بیمه اجتماعی بپردازد؟
در بعضی از کشورها مثل بریتانیای کبیر حقوق اندکی به محکوم تعلق می گیرد.
مردم چه می گویند هنگامی که «کار به اندازه کافی برای انسان های درستکار وجود ندارد»؟...

تعلیق حکم و تعلیق مراقبتی (Probation)

از لحاظ تاریخی موازینی چون تعلیق حکم و تعلیق مراقبتی، اولین جایگزین های واقعی حبس هستند.
این دو روش از سال ۱۸۰۰ در انگلستان با Binding over که قراردادی است میان قاضی و محکوم که طبق آن محکوم تعهد می کند به نظم احترام گذارد و دستورات مشخص قاضی را اجرا کند، آغاز شد.
اهداف این روش نیز تطبیق دوباره محکوم با جامعه و جلوگیری از پیامد حبس یعنی گسستن از جامعه است. این روش ها به مجازات حبس کوتاه مدت تعلق دارند.
اصل در عملکرد این دو روش یا تعلیق در صدور حکم است (تعلیق مراقبتی) یا در اجرای حکم است (تعلیق مجازات).

تعليق مراقبتي

توصيف

در اين مورد، شخص توسط دادگاه مجرم شناخته شده است وليکن صدور حكم به زندان به طور آزمائشي براي مدتي كه قاضي تعيين مي كند، به تعويق مي افتد. در اين مدت محكوم تحت مراقبت و مشاوره مأمور تعليق مراقبتي قرار مي گيرد. محكوم بايد دستورات قاضي را اجرا كند. رضاييت محكوم در صدور اين حكم الزامي است. در پايان مهلت قاضي حكم ديگري صادر نمي كند.

شرائط

در بریتانیای کبیر این روش برای اطفال ۱۶ ساله به کار می رود. مدت زمان آزمائشی از ۳ ماه تا ۳ سال پیش بینی می شود. قاضي در تعيين تکالیف آزاد است.

تعليق حكم

توصيف

شخص مجرم شناخته شده، و دادگاه او را به مجازات سالب آزادي محكوم کرده است. اجراي حكم به طور آزمائشي براي مدتي به تعويق مي افتد. اگر در طول اين مدت زمان، محكوم مرتكب تخلفي شود، حكم صادره به اجرا در مي آيد. عدم ارتكاب تخلف در اين دوران موجب غير قابل اجرا شدن حكم مي گردد. محكوم تحت مراقبت يا مشاوره قرار نمي گيرد و رضاييت او در صدور چنين حكمي لازم نيست.

شرائط

در فرانسه مدت زمان تعليق ۵ سال است شرايط در مورد سوء سابقه را قانون تعيين مي كند. در فرانسه پرونده محكوم بايد از هر نوع مجازات به زندان در ۵ سال مسبوق به ارتكاب عمل مجرمانه پاک باشد. در ایتالیا پرونده محكوم بايد از محكوميت به بيش از شش ماه پاک باشد. آزادي تحت مراقبت سيستم خاص انگلوساكسون، و تعليق خاص سيستمهاي روم و ژرمن است. آزادي تحت مراقبت در انگلستان به وجود آمده و در كشورهايي كه سيستم حقوقی شان كامن لا است، مثل كشور ايسلند، گسترش يافته است. تعليق فرانسوي - بلژيكي دركشورهاي قاره اروپا (به استثنای جزایر) با تفاوت هايي در سابقه محكوم، مدت آزمائشي و امكان تعليق جزئي، گسترش يافته است. با اين وجود هر دو روش وارد دو سيستم قضايي مختلف شده اند تا روش هاي مركبي را ارائه دهند.

۱ - تعلیق صدور حکم (بلژیک لوگزامبورک پرتغال).

دادگاه مجرمیت شخص را احراز کرده ولیکن صدور محکومیت را معلق نگاه می دارد. برای تعلیق ساده شرایطی قرار داده نشده است. تعلیق مراقبتی شامل شرایط خاص مراقبت و مشاوره است. این روش در مورد جرائمی به کار می رود که مجازات آن حداکثر دو سال تعیین شده است، و مجازات زندان ممکن است مانع از هماهنگی و تطبیق مجرم با جامعه گردد (بلژیک).

۲ - تعلیق تحت مراقبت (نروژ، دانمارک، اطریش، سوئیس، لوگزامبورک، پرتغال، فرانسه)

دادگاه مجرمیت را احراز کرده و حکم صادر می کند ولیکن الزامات و موازین مراقبتی جانشین حکم می شود.

۳ - آزادی تحت کنترل (ایتالیا)

قاضی حکم به زندان صادر نکرده و در عوض فهرستی از الزامات و موازین مراقبتی تعیین می کند. موافقت مجرم شرط نیست.

۴ - *Affidamento in prova al servizio sociale* (ایتالیا)

هنگامی که دادگاه حکمی صادر کند که مدت آن از ۳ سال تجاوز نکند، دادگاه ناظر می تواند این حکم را به حکم تعلیق مراقبتی تبدیل کند. اما محکوم باید به مدت یک ماه در محیط بسته تحت ارزیابی قرار گیرد، چنانچه نتایج این ارزیابی مثبت باشد، موازین تربیتی در محیط باز جانشین حکم خواهد شد.

۵ - تعلیق اجرای حکم مجازات زندان

دادگاه می تواند حکم مجازات حبس به کمتر از ۲ سال را در صورتی که مجرم در طول مدت زمان خاصی (حداکثر دو سال) جرم دیگری که مجازات آن حبس باشد مرتکب نشود، اجرا نکند.

۶ - محکومیت مشروط (کشورهای اسکاندیناوی)

تعلیق مشروط مجازات برای یک دوره آزمایشی ۲ ساله که به مجرمین اتفاقی با قابلیت تطبیق و بازگشت دوباره به جامعه اختصاص دارد.

۷ - تعویق حکم (انگلستان ، سوئد)

اتخاذ تصمیم دادگاه برای مدت ۶ ماه با هدف بررسی رفتار مجرم در طی این مدت به تعویق می‌افتد. رضایت مجرم شرط لازم است. در سوئد این حکم در مورد مصرف زیاد مواد مخدر با درمان همراه می‌شود.

۸ - تعویق حکم با دوره آزمایشی (فرانسه)

دادگاه مجرمیت را احراز کرده ولیکن حکمی صادر نمی‌کند. دادگاه صدور حکم را به زمان پس از پایان دوره آزمایشی که در طی آن مجرم تحت الزامات و کنترل قرار داده می‌شود، موکول می‌کند. رضایت مجرم لازم نیست این روش در مواردی استفاده می‌شود که نتایج عمل مجرمانه در حال بر طرف شدن است. (جبران خسارت ، تثبیت در جامعه)

۹ - در هلند تعقیب جزایی متهم می‌تواند معلق شود که در نتیجه، تعلیق قبل از احراز مجرمیت صورت می‌گیرد. این روش به روش میانجی‌گری نزدیک است.

در دانمارک قاضی مجاز به انتخاب میان تعلیق حکم و تعلیق مراقبتی است. عدم اجرای شرایط، الزاماً به اجرای حکم ختم نمی‌شود، بلکه به تاریخی پس از انجام مذاکرات توسط مأمور مراقب و اطلاع دوره آزمایشی توسط قاضی موکول می‌شود.

بررسی کلی

مزایا:

روش‌های جایگزین راه حلی برای مجازات کوتاه مدت به زندان هستند. روش‌های جایگزین به فردی سازی مجازات‌ها کمک می‌کنند. موازین مراقبتی موجب پی‌گیری وضعیت مجرم و کمک روانی به او در آشتی دوباره با جامعه است.

این مجازات‌ها می‌توانند به آسانی توأمأ مورد حکم قرار گیرند (تعلیق با جریمه، خدمات عام‌المنفعه). و این نرمش، اجرای آنها را تسهیل و قابل تطبیق با شرایط می‌کند. الزاماتی که بر مجرم تحمیل می‌شود. در سیاست کلی پیشگیری از جرم قرار گرفته و نقشی تربیتی دارند. این روش‌ها همچنین می‌توانند موجب حل اختلاف متضرر از جرم و مجرم شوند.

مشکلات

دامنه اجرای این روش ها به دلیل لزوم شرایط دقیق که به اهمیت جرم، گذشته جزائی مجرم و درجه خطر او برای جامعه بستگی دارد، بسیار محدود می شود. اجرای این روش ها در عمل با مشکل ضرورت وجود مأموران مراقب آموزش دیده و با صلاحیت روبرو است. این روش ها به هر حال مجازات حبس را به عنوان مجازات مرجع حفظ می کنند زیرا در صورت عدم اجرای آن ها مجازات حبس اجرا خواهد شد. نتایج تنبیهی این مجازات ها در نظر مردم و مقامات قضایی همواره مورد شک خواهد بود. رنجی که از وجود شمشیر داموکلس بر فراز سر مجرم به وجود می آید هنوز بسیار ناشناخته مانده است.

میانجی گری

ماده ۶ قانون ۴ ژانویه ۱۹۹۳ فرانسه با اصلاح آیین دادرسی مقرر می دارد: دادستان می تواند قبل از اتخاذ تصمیم درباره تعقیب جرم از جنبه عمومی، با موافقت طرفین دعوا موضوع را به میانجی گری احاله دهد. در صورتی که تشخیص دهد این امر خسارت متضرر از جرم را جبران کرده، نتایج رنج آور جرم را التیام بخشیده و موجب تثبیت مکانی در جامعه برای مرتکب خلاف خواهد شد. در اینجا احاله به میانجی گری موجب اجتناب از محاکمه خواهد شد. اما در موارد دیگر این امر هنگام محاکمه و به ابتکار قاضی انجام می گیرد که در این صورت میانجی گری قضایی نامیده می شود. منطقی که توسط این روش دنبال می شود، ایجاد حس مسئولیت در مجرم و بازگرداندن او به جامعه است.

اجرا

باید متذکر شد که در فرانسه میانجی گری - جبران خسارت، در حین محاکمه، تنها در مورد اطفال به کار می رود. در مرحله اول قاضی اطفال، دستور بررسی امکان انجام میانجی گری را با انجام موازین تربیتی در مورد طفل، صادر می کند، به این ترتیب که یکی از مربیان تربیتی مرکز حمایت قضایی جوانان، مسئولیت طفل را برای بررسی تأثیر یک چنین تصمیمی به عهده می گیرد.

این مسئولیت شامل همراهی و تشویق طفل به فعالیت در جهت جبران خسارت ناشی از جرم است. هدف از این کوشش دراز مدت، آگاهی یافتن مجرم از خساراتی است که توسط او به وجود آمده و درک این مطلب است که انسانی از این عمل متضرر شده که می توان با او ملاقات کرد و خسارات او را جبران نمود.

مزایا

سرعت در دادرسی یکی از دلایل محکمی است که در مورد انجام میانجی گری ارائه می شود.

وجه تفاهمی، میانجی گری روشی است که برگفتگو و شرکت آزادانه طرفین دعوا بنا شده است. دستگاه دادرسی رسمی امکان محدودی به اظهار نظر توسط مجرم و شاکی می دهد، در جایی که او کاری به جز شدت بخشیدن به اختلافات انجام نمی دهد، میانجی یا قاضی راه گفتگو را باز می کند.

این وجه تفاهمی میانجی گری همچنین تضمینی در مؤثر بودن این روش است: تجربه نشان داده است که پس از اینکه شاکی میانجی گری را می پذیرد احساس کینه جویی اش تخفیف پیدا می کند و خاطی نیز همراهی بیشتری از خود نشان میدهد.

نرمش

تصمیم دادگاه تنها می تواند شامل تأمین خسارت شاکی باشد در حالی که توافق نامه میانجی گری می تواند شامل تعهدات متعددی باشد: قول پرداخت پول، ترمیم خسارت، عدم تکرار عمل مجرمانه، قبول انجام رفتار خاص، عدم انجام رفتاری خاص و انجام خدمات رایگان برای جامعه.

وجه روانی: مجرم دیگر ناآگاه و تماشای نیست او در پاسخ به عمل مجرمانه خود فعال می شود:

کسب دوباره منزلت به دلیل عدم پنهان شدن در پشت نهادهای قضایی.
فرصت باز بینی آسیب و خسارت های وارد شده و بیان مستقیم آن به مجرم.

وخامت زدایی از موقعیتی که جرم در آن اتفاق افتاده است و فائق آمدن بر "ترس (راز زدایی از ترس های غیر قابل کنترل، خشم، نفرت، انتقام...)." پرداخت خسارت مادی سریع و واقعی.

مشکلات

مشکل وقت و کمبود میانجی برای تدارک یک رسیدگی با خصوصیت فردی. مشکل شناخت متضرر از جرم و خصوصاً خارج کردن او از یک تجربه ترسناک و قدم نهادن به سوی یک دور نمایی که بر زخم مرهم گذاشته شود و او خود در آن شرکت جسته و از آن بهره برد.

مشکل به دست آوردن توافق خانواده طفل، ماورای توافق اولیه، در وصل واقعی به موازینی که در مقدمات تربیتی طفل داخل گردد.

مشکل کمک به مجرم در تغییر جهت از انکار و توافق فرصت طلبانه اولیه، به سمت شرکت واقعی در اقدام به دیدار دیگری و شرکت در خسارت او

نمونه آلمان

از دهه هفتاد به بعد میانجی گری از موضوعاتی است که در آلمان با استقبال و تمجید بسیاری روبرو شده است. این روش در ابتدا برای بزرگسالان به اجرا در می آید. باز پرس می تواند با موافقت دادگاه و تحصیل شرایط زیر به متهم، موقتاً از مجرم شناختن او چشم بپوشد. انجام کار رایگان برای جبران خسارت، پرداخت پول به نفع سازمانی که در جهت عمومی عمل می کند.

پیشنهادات جالب تر و پویا تری در مورد اطفال وجود دارد. قاضی می تواند طفل را به جبران خسارت تا آنجایی که مقدور است و معذرت خواهی مستقیم از شاکی محکوم کند. از سال ۱۹۹۰ قاضی می تواند همه تمهیدات را به کار برد تا به توافق با شاکی نزدیک شود. نکته قابل توجه در این قانون عدم لزوم توافق طرفین دعوی است.

جایگزین های دیگر

توقیف خودرو

قانون ۸۳-۴۶۶، ۱۰ ژوئن ۱۹۸۳ فرانسه.

مواد ر ۱-۱۳۱ تا ر ۱۱-۱۳۱ قانون جزا سه نوع حکم را به عنوان مجازات اصلی جنحه هایی که برای آن مجازات زندان تعیین شده است، بر می شمارد. این مواد شخص را از حق رانندگی محروم می کنند:

- تعلیق پروانه رانندگی بعضی از خودروها به مدت ۵ سال یا بیشتر، دادگاه می تواند به شخص اجازه دهد از پروانه خود جهت فعالیت های کاری استفاده کند.
  - تعلیق پروانه رانندگی برای بعضی از خودروها به مدت ۵ سال یا بیشتر.
  - مصادره یک یا چند خودرو که در مالکیت مجرم قرار دارد.
- با این وجود دادگاه ها به دلایل مختلف، علاقه ای به صدور هیچ یک از این احکام ندارند:
- مشکل کنترل اجرای این احکام.
  - وجه سختگیرانه حکم مصادره خودرو که موجب تغییر مالکیت می شود.
- به همین دلیل پیشنهاد جدیدی که از طرف مجلس سنا شده، مورد استقبال دولت و مجلس شورای ملی قرار گرفته است که شامل عدم اجازه استفاده موقت از خودرو یا خودروهای در مالکیت مجرم، به مدت ۶ ماه یا بیشتر است.
- تنها مشکل روش انجام این احکام است.

PRI OFFICES

PRI PARIS OFFICE
40, RUE DU CHATEAU D'EAU
75010 PARIS
FRANCE
TEL: 33 1 48 30 90 01
FAX: 33 1 48039020
E-MAIL: priparis@penalreform.org

PRI LONDON OFFICE
UNIT 450, THE BON MARCHE CENTRE
241-251 FERNDAL ROAD
BRIXTON, LONDON SW9 8BJ
UNITED KINGDOM
TEL: 44 207 924 95 75
FAX: 44 207 924 96 97
E-MAIL: headofsecretariat@pri.org.uk

WEBSITE: www.penalreform.org

ASSISES DE DIJON 1998

Dossier préparé par le groupe
De Strasbourg

Les alternatives à l'incarcération en Europe

Penal Reform International (PRI)

**Penal Reform International (PRI) is grateful to
The Foreign and Commonwealth Office of the United Kingdom and
The British Embassy in Tehran
For their support for the publication in Persian of this document.**